

ივერიის

გაზეთის დასავევად და ყოველ განცხადებასა დასავევად უნდა მიჰმართონ: თეოდორ რედაქციას ღრეკილის ქუჩა, პასტაშვილის სახლი, № 5, ხილველის სავაჭროს, გოლაგინის პრისსუბქტის განყოფილებაში საზოგადოების განცხადებების სათავად-წახაზრო ბანკის სახლებში სახლის ქუჩაზე. დასი განცხადებებს: ჩვეულებრივი სტრიქონი იქნება.

1877—1888

საბოლოო და საოლიტერატურა გაზეთი

1877—1888

დღესასწაულის გამო შედგენილია მარტო მარტო საშუაებათ, 4 ოცობა.

გაზეთი „ივერია“ პირველი ოქტომბრიდან წლის დამთავრებამდე ღირს 3 მ. 50 კ.

ქართული ივერია სამშაბათს, 4 ოქტომბერს,

ქართული დამატება საზოგადოების დასას მიერ წარმოდგენილია აქმუნა:

I მკამრის დამონაშება

დამატებული სტენები 3 მოკმ., ოსტროსკისა, გადმოკეთებული ად. მ—ს.

II თილისით მოარზივა

კომპლ. 2 მოკმ., გ. კოსთავისა.

მისწოდებას მიადგენ: ქინი გაბუნა-ცაგარდას, ჩუგუნა შიდას, მუდა-ქიას, თამარაგას; ბანი შაპში, უი-ფანსი, აწუფილი, გამწვანებ და სხვ.

დასაწყისი 7/8 სათაზე.

ტელისი, 30 სექტემბერი

გუმინ-წინ, 29 სექტემბერს, მთელი უღიღებულსობაში, რაკი მორჩნენ დედათა ინსტიტუტის ახალ შენობის საძირკვლის ჩაყრას, მიმდინდენ ფეხი წმ. ნინოს საქალებო სასწავლებელში. საწავლებლის შესახებში მთელი უღიღებულსობაში მიეგება სასწავლებლის უფროსი. მოსწავლე ქალთა ამოღებისას მთელი უღიღებულსობაში მართავს ყვეალებების კონა. უფ-გულტარებას სტუმრებმა ინახულეს მოსწავლე ქალები, დათავილებს ბი-სწავლითა, სახალილო ოთახი, სა-აქტო დარბაზი, ეკლესია და საპურ-ნალო. მოსწავლეთ ჰქონდათ ბედნი-

რება მირთობით მთელი უღიღებულსობაშიათვის ღირის ოთხი ბალაში, მშენებლის ხელოვნობით ნაკეთები; მემკვიდრე ცესარევიჩისა და ღირს მთავრის გიორგი ალექსანდრეს ძეს—ხან-ფელის ქაშეში, აბრეშუმით მოქარ-ფული აქ მოსწავლეთა ხორამ ივალთ-ბა ერთი ადგილი ჩაიკაცეს; ევეგენი ონგენიდანა, როცა მათი უღიღებულსობაში წამოსვლას აპირებდნენ, ხორამ ივალთბა: «Славься, славься нашъ Русскій Царь!» ხელ-მწიფე იმპერატორის ისე მოყრნა: ყმა-წილების გალობა, რომ ბრძანა ჩ-ნებელითა, ამას შემდეგ ყმაწილენ-ბა ივალთბეს «მრავალ ყმაშირ». აქედან უფასუტარესი სტუმრები ფეხითვე წამობანდნენ იმპერატორის ალექსანდრე მეორის სახელობაზე გა-მართულ თავ-შესაფარში და ყმაწი-ლებმა ურს ძახლი იმ გაკეთეს. მთ-თი უღიღებულსობაში ორმა ყმაწილ-მა მართავს ყვეალებების კონა.

როცა თავ-შესაფარი მითარეს, მთელი უღიღებულსობაში მართავს სასწავ-რაოდ მოსწავლეთმა ნამუშევარი, ხელ-მწიფე იმპერატორის მითარეს სასწავ-ფო, იმპერატორს — აბრეშუმის ნა-საგი, პირსახოცი მემკვიდრე ცესარე-ვიჩს — სასწავლო და ღირს მთავრის გიორგი ალექსანდრეს ძე—მოსწავლო-ლი პირსახოცი. თავ-შესაფარიდან მათი უღიღებულსობაში ფეხით წამ-ბანდნენ წმ. ნინოს საქალებო სა-სწავლებლის კარებამდე, სადა ეტლენ-ბი იყო მომზადებული. შემდეგ მთ-თი უღიღებულსობაში და უზალესო-ბანი, საერთო ურს ძახლით გაკე-თლებული წამობანდნენ სასახლეში.

41/ სათაზე საღამოს სასახლეში მათი იმპერატორის მითარეს უღიღებულსობაში ხელმწიფე იმპერატორს იმა-

ხულა რამდენიმე ქალი. მთელი უღიღებულსობაში ინახულეს, სხვათა შო-რის, ასული ხანის კარბინის გენერალ-ლეიტენანტისა და ქერივი ანგე სახა-ნოს ერთის მემკვიდრისა ზაქი-ალი-ჯეგენი მირ-მემკვიდრისა. რაკი-ქალები ჩაქმუნენ ივეგენ თათრულს-მითრფას ტანისამოსი. მკერდ და-ფარული ჰქონდათ მითრფასის ქვეითი და მარჯალიტით. თავზე ჩადრი არ ტეხე-თ, ესხათ მარტო დიდი მოსახვევი, ოქრომკლად მოქარგული. ხელმწიფე იმპერატორს და განაბენი ორივე ქალ-ნი ხელის ჩამორთმეით, უმდეგ ორივე ჯიშანის პირთ გამოჰკითხა: როგორ ირავებთ, როგორა სცხობებოთ. როცა მთელი უღიღებულსობაში ინებეს და იკებნენ, მოგწონთ თუ არა ტეხი-ლისო, შარავ-ჯიგანაზეგემ უსახუ-ბა: ამ ყმაღ ტეხილის ისე გადგე-ნიერებულთა თქვენთა უღიღებულსო-ბათა აქ მომბანებთ, რომ შეუძლე-ბელია არ მოსწონდეს ესმეო. აქ მთ-თი უღიღებულსობაში ხელმწიფე იმე-რატორს ევილი ინება და მიილა საჩუქრები შარავ-ჯიგანა-ბეგულისაგან.

ამას შემდეგ საღამოს 7 საათზე დასახლებული გაიმართა სავეატილო სა-

გუმინ, 30 სექტემბერს, მთელი უღიღებულსობაში ინახულეს სხვა-და-სხვა დაწესებულებაში. ამ ღირს მემკვიდრის სურათს წარმოადგინა მთელი ჩე-ლურეთი, რაკი, არცენლის აღმართი, ავლაბარი და ნავთილი, რადან მთელი უღიღებულსობაში სახელობა-სამსწავლოში უნდა წამობანებულ-ყენენ. დღიდანვე დაწყებული ზე-მოსწავლებული ქუჩები ისევე იყო ხალ-ხით, რომელიც საღამოსასწავლო და იყო მართალი. დღის 11 სათის ნახევარზედ მათი უღიღებულსობა-

ნი გამოჩნდნენ არცენლის აღმართთან და გაისმა ერთობლივი ურა-ის ძა-ხილი. აქ მოგროვილ მალაქებმა და-ღებობარებმა დაიწყეს გალობა. მოა-ხლოდა თუ არა ამ ადგილს მთი-ულიღებულსობათა ეტლი, ოთხი ქა-ლი წაღვა წინ და საჩუქრები გაუწო-დეს. მისმა უღიღებულსობამ მამნივე უზრძანა მეტლეს ეტლი შეევენებო-ნა, გადმოვიდა და ყოველად მოწო-ლედ მიიღო მალაქებისაგან ორი ბალიში, რომელზედაც ამოკოვი-ლი იყო მთი უღიღებულსობათა ეფ-ნილობა. ივეგენ უწარა რუსის საგრო-პინის პარევილი სამი სიტყვა. აქვე ქალმანოვიკოსამ მითრფა დიდებულ სტუმარი ნაქოვი პირსახოცი. სასწავ-ლებლის მიღებისათვის მთი უღიღებულსობაში რამდენიმე მოსწავლე სიტყვა ბრძანეს და მე-7 ნაწილის პო-ლიკის ბიკაულს ნაცელიშვილს უბრძანეს, რომ ეს საჩუქრები სასახ-ლეში მიტანა. ამას შემდეგ მთი უღი-ღებულსობაში განაბრეს გზა და ინა-ხულეს რა სახელოა სამსწავლო, უფროსთა სკოლა, დანი მოსწავლე-ბისანი და ნაღველს სახელობაზე და-არსებულთა თავ-შესაფარი, შუა-დღი-ისა და ბარუნდნენ სასახლეში. როცა მათი უღიღებულსობაში ამ თავ-შესაფარში მიმდინდებოდნენ, გაზრდ გაწყვიტებულნი იყვნენ ტფილისის სახელო-მოქმედი სასწავლებელთა მო-სწავლენი და მოსწავლე ქალები ხუ-თისამდე, მთი უღიღებულსობაში მკ-თილი ინებეს და მიღეს ტფილისის სკ-ველი მოქმედი საზოგადოების მზრ-ველისაგან პურ-მარბილი ხის ტაბაკ-ზედ, რომელიც მოსწავლეთა მიერ იყო ნამოქმედი. ინახე დღეს მათთა უღიღებულსობაში ინახულეს კვკე-სისი მუზეი, სამხედრო-სასტროო მუზეი და კადეტების კარბუსი.

რასაკვირველია, მოკლედ კაცი და ნაწილი ფელოლოგი ამ საზოგადო-მოსწავლეს, დედა-აზრს საბუთებს მოუწინადად, თუ-კი ეს შესაძლებელია და ცალკეის სიტყვებს არ დასჯერდე-ბოდა. საჭირო იყო ამ მართალი და „ახლის აზრის“ დასამტკიცებლად სა-ლიტერატურა და საფელოლოგი-ეპიტეტის დასახელებმა, თორქე მარტო იმისი აჩვენება, რომ მესხეთიდან მო-დინარეობს საწერლო ენა და ყო-ველ გვირი მოქალაქეობა ცხოვრე-ბოდა, ხომ არაფერს მოაწავებს, არას ამტკიცებს. 3. მირიანაშვილმა-კი თავ-ვიღამ აიკილა „ახლის აზრის“ დამ-ტკიცებელი, საციკლოუს საფელოლო-გი საგანს ვერც ერთი სათაწილი სა-ბუთი ვერ მოუპოვა... პირდაპირ რომ ესთქეთი, არა გზით და არა სახით არც შეიძლება ამ „ახლის აზრის“ და-სახელებმა, რადგანაც იგი თავიდან ბოლომდე ყალბი და უსაფუძვლოა, ოცნებებს და ფანტაზიის ნაყოფი და სხვა არაფერი.

3. მირიანაშვილი ამბობს, რომ მეს-ხეთს ორი გარემოება უწყობდა ხელს— განათლება და პოლიტიკური ძლიე რებო; ისე ვერცე საუფუნეს დაიწყეს მესხებმა მოღვაწეობა ქართულს მწერ-

თავად ბანაშუთა ბალი.

გუმინ-წინ, 29 სექტემბერს, ხეთშა-ბათს ღირს დანიშნული იყო თავად-ბანაშუთა ბალი, რომელიც უნდა გე-ბედნიერებინათ თვისის მომბანებო-მათს იმპერატორებით უღიღებულსო-ბათს, მემკვიდრე ცესარევიჩის და ღირს მთავრის გიორგი ალექსანდრეს ძეს. საბალოდ მომზადებულ იყო გუ-ბერნიის მარშლის სახლები, საცა კლუ-ბია. თეთორ კლუბის ვარდა პირი თავიდან ფეხამ დღეილითა და სანთლით ლალაპებდა, შუაგულზედ, ბანი სპირას აღმართულია ღებნი რუსეთისა, იმის განსწორი მარჯვენა და მარცხენა მხარ-ესი ორი ბიდე გვირგვინი, ერთხელ შუაგულს აწერია ხელმწიფე იმპერა-ტორის სახელის პირველი ასო და მე-ორზე ხელმწიფე იმპერატორისა. ღებნი და გვირგვინები სხივებ-ამოსხუ-ლია ჩაღისა და სანთლების ბრწყინვა-ლებით. გაღვივნის პრისსუბქტიდან ორი შესვლით კარია ღირს გემო-ნებით და ხელოვნებით მართალი ყვეალებით და მწვანე ფოთლის უშ-ველმულ გრესლებით, ამ კარბავან დასავალი კიბეტი მიმიღე დაფენილია წითლის მუდით, სხვა დანარჩენ სტუმართათვის შესასვლელად მომზა-დებულია მესხე კარი გიმნაზიის მხრივ. გაღვივნის პრისსუბქტი უფროე-ლი ხალხისა და მოუთქმულად ელის ძვირფასი სტუმრთა.

სტრის ნახევრიდან ამ მესამე კარი-დან დაიწყეს დენა ურიცხეთა სტუ-ბართა. ქალი და კაცი, მართალი და საცაშულები, მუშტობდნენ შიდა ოთახებსა და დარბაზებში შესვლას, რათა კარგი ადგილები დაიჭირონ და ყოველივე, რაც მოხდება დასაწყისს, წახაბო. კლუბის დარბაზის წინა სეე-ტებიანი ოთახი კიბის ამოსავალი ში-

ველეტონი

მისწერილი კილო და იმისი მოხარება (ახსენი ბ. 3. მირიანაშვილს*)

ჩვენს მითხებულს საზოგადოებას და, ასე ვთქვათ, ზოგერთს ეგრედ წო-დებულს ინტელიგენტებსაც-კი არ ეკა-მნიკათ ბაბი იმ საგანზედ, რომელიც საკმაოთა შეიქმნა ჩვენსა და 3. მირიანა-შვილის შორის. მე მოგახსენებთ ახ-ლიად გამოგონებულს მესსურ კოლო-სკლ... პო, არ ეკაშნიკათ-მეთქი ბა-ბი ჩვენის ფის ისტორიაზედ... მკლე-რი საგანია, ვერა ვაგეიტი-რო... საგნისა-კი რა მოგახსენებთ, მარამ გაუგებრობა-კი დასაჯერებელია: ეხლო ერთი ერთბაშის ხომ მარტო ამ, გაუ-გებრობას უთქვიებენ. ჩემი მოკაბა-თეც, ბნი 3. მირიანაშვილი ამ გაუ-გებრობას მწამებს, — ჩემი თანა ვერ გაიგოვო... რა ვუთხო, აზრეც საზო-გადოდ რომლისმე აზრისა და კერ-ბოდა 3. მირიანაშვილის აზრის ვაუ-გებრობა ყველასათვის სათავილო უნ-და იყოს, მაგრამ მე მათიც ვერბუ-ლობ ამ თაკილს: ვინ იცის, იქნება,

ახლადაც მწკლად მართლა ისეთი ახალი და ღირს აზრი წარმოსთქვა, რომ ჩემთვის მიუწოდებელია... გაუგე-ბრობას კიდევ ვინ სჩივის, საქმეცა, რომ მოკაბათ ცილას მწამებს— ჩემი აზრი გაუგებრობაა და, რაკ არ მითქვამს, ის მომბანება და ზოგეც ნა-ოცნებრად ჩამოპართაო... ის სწო-რედ ეს უკანასკნელი ბრალდებულება მიძილებს პასუხი გავცე 3. მირიანა-შვილს: გაუგებრობა და მეტადრე ახ-ლის აზრისა (ეს ჩემი აზრი ახალი აზ-რიაო, ამბობს ახალი ფელოლოგი) მისატყვებელია და საზოგადოებაც მო-მიტყვევებს, მაგრამ მოკაბათის აზრის ეგნებას გაუგებრობა-კი საპრატი-ფიკალი არ არის, აქ თავის განპრატი-ფიკალი მიუტარებულად სპირია... მარ-თალია, გაუგებრობა და აზრის გან-ზრახს გაუგებრობა-კი არა ახალია, ძველია, არც ერთი და არც მეორე მარტო ჩემს თავს არ არის, მაგრამ მე მათიც ბრალდებუ მიმიღდა საქმე; პო-ეტის თქმისა არ იყოს,—

*) იხ. ივერია № 182.

თემო კილოა ეწოდება (გეგირა) № 166), 3. მირიანაშვილი იმ აზრს ად-გა, რომ მესხური კილო საქართვე-ლოს სალიტერატურა ენად შეიკა-მნა; მართალია, ქართლში პირველად განდა სახელმწიფო ცხოვრება, მაგ-რამ „ლიტერატურა ჯერ არადა იყო-ლა“ (?); თუ მესხეთის კილოა მწერ-ლობაში მოქალაქობა დიდასკუთრა, ამისი მიზეზი იყო ორი გარემოება: გა-ნათლება და პოლიტიკური ძლიე რე-ბო; 3. პირველი მთარგმნელები მეს-ხეთს იყვნენ... (?). 3. მირიანაშვილის სიტყვებიდან გამოიღოდა, რომ პირ-ველად განათლება მესხეთში დაიწყ-და, — რა თქმშიაც დაიწყება მოკე-ლაობრივი ცხოვრება, იმ თემის კი-ლოც საზოგადო, საწერლო ენა ხდება; ჩვენშიაც ასე ყოფილა: პირველად მოქალაქობრივი ცხოვრე-ბა მესხეთში დაიწყო და იმისი ენაც განთავრდა საქართველოს დანარჩენ თემთათვის... ეს ერთი მთარგ-მევი ისა, რომ ბავკარიონები მესხე-თიდან არიან გამოქალაქნი, — ამ გვირ-მა თავის ახალს საბანებელს ენაც მიადებინაო... (?). ამ გარემოების უწყობლობით მესხეთს ენას მიენიჭა მო-ქალაქობრივი მწერლობაშია...

*) იხ. ივერია № 182.

ლობაში და პირველი მთარგმნელები მესხეთს იყვნენ... როგორც მოგე-ხენებთ, ჩემი პირვანდელი მწერლო-ბა, ლიტერატურა საღმთო და საეკ-ლესიო წინახარისა იყო, — საღმთო და საეკლესიო წიგნები უნდადნენ, უმეტეს წაწილად; გონების საზრდოს, შემდეგ ქრისტიანობის მიღებისა, მე-ფეხები და სხვა მოღვაწე კაცნი შეუღ-დნენ საეკლესიო და საღმთო წიგნე-ბის თარგმნას. სთარგმნეს კიდეც, როგორც წინად ესთქეთი (იხ. „ივე-რია“ № 170) და ეტლა ეპეცი ვიკე-ვით, ჯერ ისევე მეფე მირიანის მითკე-ბაქარმა გადათარგმნა ბერძნული-დენ და ასურულიდან საეკლესიო წიგნები ქართულს ენაზედ. მესხეთ საუფუნეში მოაიხიებდა მივილი დასი მთარგმნელებისა, ასეც უნდა ყოფი-ლიყო და არ რისათვის: ჩემი საეკ-ლესიო ისტორია მოგვიხსენებს, რომ მთარგმნელები ძლიერ მალე შეუღდნენ იმის ზრუნვას, რომ თავიდან მოეშო-რებინათ ბერძნული საწილდებლობა, ბერძნულად წარვა-ლოცეთა და ბერძ-ნების ბატონობა. მოკაბათებთან, რომ ვახტანგ გორგასლანმა განათავისუფლა საქართველოს ეკლესია ანტიოქიის პატრიარქის ბრძანებულებისაგან და კა-

სულ ყველაფრით და მწვენივ უფროდებოდა. მისი მშვენიერი, კვლავი შეფერილია ფერადი ორნამენტითა და ხალხობით, ყველაფერი და მწვენივ გრძობილია ღამაზად და მწვენივ-გაღვიწილი, დღი და რაზი კაშკაშებს და ღამაზებს. ორ დღი ბრალის ხომლი, ათასის სანთლით სხივ-მწვენივ, შორის და სინათლის ჯვარის აურის მიჯნის იმადღა და რაზი, ოთხ-კუთხედი და რაზის ვარგაში კარნიზულ შემორავებული უფროდებოდა; და რაზი წითელი ორგორც დღისით, როგორც მზიანს დღეს. კარი და ფანჯრები მძიმე და ძვირფასის ფრადებით არის მოთავსებული, სხვა-დასხვა ფერის ფარს მწვენივნივრად და დიდის ცოდნით მზებამბული. წვეულები სულ ამ და რაზი იუკრანთ თავს. და რაზი სახეც, ტყე არ არის. და რაზის ძირადამ შემოსახლეული ორი კარი აქვს. არ იცან საიდან ინებებენ მომხანებებს მათი უდიდებულსობაში. დიდ კიბეზე და გამოძიებულა, საიდან მომხანებნიან და საიდან აზრო. ყველას ჰურის პირველმა შესწროს თვალთ, პირველმა მხანის და დღესან იბედავოს კვირგინოსან სტუმარს ხელეთ, იმ კვირგინის გუნდმა მიიწია ჩრდილოეთის კარებისკენ. შეიქმნა მორიდებული, რუმისაუზარი, უსათყურად იქიდან მომხანებნიან. და იყო და რაზი მძიმე და მძიმე მომარაბა, ადგილიდამ ადგილზე გადასვლა. ჩაცმა-დახურვა ქალებისა, მათი მორიდებ მოკლეხლომა მწვენივნივ და ამასთანვე ძვირფასის სანახავე წარმოადგენდა. ვეუბრებდით და გვიკვირდა, რა მანქანებით და ჯაღოთი გამოიყნა ამოდენა სიმდიდრე ამ ჩვენს ტფილისში, რომელიც კარგა ხანია სწივის სიღარიბესა.

ადილა ოლივიანი. ხმაურმა მამწყურდა, მარტო ისმის ხუმი ჩურჩული და მორიდებული ღამაზარკი. უწყობდა ბაღის გაშვებულთა ხმა გაისმა: მარწყობი, მარწყობი! დაუწყებდა მარწყობებს, ხარისხობენა თავად ძეგნაურობამაც მიმპირთა ჩრდილოს მხრივ კარებს. ქალთა გუნდმაც მიიწივ-მოიწია და ამ კარებთან მოიყარა თვითი. ეს გუნდი სწორად ცოცხალ კონას ცოცხალის ყველაფრისას წარმოად

თალიკოზობა დაარსა, ოც-და-თხუთმეტ საშლედელ - მთავრა კათედრა გახსნა. მართალია, კათალიკოზი ბერძენთაგან უნდა ყოფილიყო, მაგრამ მალე (მანქმ) ქართული-კათალიკოზისა ცდირსნენ. შემდეგში, თუ არა ესტდები, მეფე აღიარებს დროს, ჩვენი ეკლესია სრულიად დამოუკიდებელი შეიქმნა, ავტოკეფალიადაც. ეს მუდმივი ზრუნვა და აზრი საეკლესიო დამოუკიდებლობაზე, ეს ავტოკეფალია და ბერძენის ენის გაწვევა ცხადად გვიჩვენებს, რომ ისინი V და VI საუკუნეებში უკრაინისა და სამლოთო წიგნით საკუთრის ენაზედ მოგვარდებოდა. მანქმ. მიზანმიმართულად დაუყენია, რომ მესხებმა მერვე საუკუნეში დაიწყეს მოღვაწეობა და ზარეველი მთავრებულა მესხეთა ოქროსი. მაგრამ მესხე ჩვენს მოკამათს საეკლესიო ისტორიისა არა სჯერა-რა და თვით მესხის მოქმედების თხოულობას, კარგი და პატიოსანი. გიორგი მთაწმინდელი, დიდებული და წარჩინებული მესხი, რომელიც თითონ სთარგმნიდა, საეკლესიო წიგნებს, ამბობს, რომ ქართველებს წინადე ჰქონდათ ნათარგმნი წიგნები: „მეფეთე დადოცა თუ პირველიდანვე გვაქნდეს წიგნი, რა ამბავია? რად ეძიებან მარწყობებს? თავად-აზნაურობამ რად დაიწყო დენა? ქალების გუნდი რად სწორად და რად იჭირის თავს კარებთან? გავგებულნი მიზნობან და მოზიან და სთხოვერ ქალებს პატარა-პატარა გუნდებდა დაუყენენ, რამ უფრო კარგი სანახავე დახედეს ძვირფას სტუმართა. რა ამბავია, რა? გუბერნიის მარწყობი იწყებს მარწყობებს და წარჩინებულთ თავად-აზნაურით კიბეზედ, რათა აქ მიეგებნენ მათს უდიდებულსობას.

სწორად ათის ნახევარი შესრულდა თუ არა, ვალდებულს პრასპექტიდამ მოიხსია ერთი უზარმაზარი ძახილი, ურამ დაიარსება, თითქო კიდამ-კიდამდე ქექაქქილიაო. მოისმა რუსეთის საერო საჯაროებლის ხმა, შეტკოდა და რაზი, დიდია აქაურობა. ყველა სწორად და ისწორებს ტანისამოსსა. ცნობის-მოყვარეობამ გაიტაცა ყველა, ათის თვალთ, თითქო ერთ თვალად გადაიქცაო, მიგუზა კარებს. ყველამ ხმა გავიძინა, თითქო სული შეიგებუა, რომ სუნთქვან არ დაუშალოს ხედვასა და სმენასაო. გულო კარი, გამოიღებ ბანი ცერემონიის სტეტი. ქალების გზას ღიღის თავი-ზით სთხოვდა, ორად გაიწვია ქალების გუნდი ჩვენებურად, ქართულად ჩაქულები ქალები, ცოტანი იყვნენ და სთხოვეს წინ წარმოშდვა კარებზე.

შემომხანდენ მათი უდიდებულსობაში და ერთ-მანდ ურამ გრადილი მოიღო და რაზიში, ხელმოიწივ იმპერატორის ახლად გვერდ გუბერნიის მარწყობი, ხელმოიწივ იმპერატორის ქვემოთ ორგანიზაციის, მექვიდრე ცესარევისს — ქს. აღესქანდა მედიკოკოსა. გრადი ვარანცოც და შიკოცის მოკვიდრად კენისა აიღობებინა, თ. ღონდუკოც — კარსაკოცს — მეუღრე ტფილისის მარწყობისა მარია დიმიტრის ასული მალაოვისა, რომელმაც ხელმოიწივ იმპერატორისს ჯერ კიდევ კარებში მიგებდეს დროს მართავა მწვენივნივ კონა ყველაფრისა. უმხანბს პოლონეზის დაკრავა მუსიკისა და მათთა უდიდებულსობისა მთელი და რაზი ირავლევ შე-

რავლიცა... მაგრამ სომხებმა გარყვევის საეკლესიო წიგნებოც — გარენა ქვეყანა ჩვენს შორის იყო ქვეყანასავე საბერძენეთისა და გითარაკ და ღვარდი რამე დათესულიყვნეს ქვეყანას ჩვენსა ბოროტნი იგი თესლნი სავსებანი... რომელიმე წიგნიცა გვაქვს მათგან თარგმნილი... მანქმ მართალია, რომ პირველიდანვე გვაქნდეს წიგნილიცა და თუ ეს ასეა, სამწერლოც ენად უნდა ყოფილიყო, ისეთი განვითარებული ენა, რომელმაც შესაძლო იყო საეკლესიო და სამლოთო წიგნების გადმოღება ბერძენულიდან...

რასაკვირველია, სამლოთო და საეკლესიო მწერლობაც ლიტერატურა და თუ ამ ნაირი ლიტერატურა არსებობდა ჩვენში მეექვსე საუკუნემდე, მანქმ მესხეთს არ შეუქმნილა ლიტერატურა, იგი ლიტერატურა მესხეთზე აღრე ქართლში დაბადებულია. მეორე თავისს წერალში მ. მიზანის შევიდოც ამ აზრს ადგია, — მეექვსე საუკუნემდე და მის წინადე ქართული ენაცა ყოფილა და მწერლობაცაო, მაგრამ ეს უცანასცელი უმნიშვნელო იყოო... კარგი და პატიოსანი, მათამაც ამას ამბობს, როცა ჩვენს სახუთები მოისმინა, წინადე-ყოთის პირველსა, რად ეძიებან მარწყობებს? თავად-აზნაურობამ რად დაიწყო დენა? ქალების გუნდი რად სწორად და რად იჭირის თავს კარებთან? გავგებულნი მიზნობან და მოზიან და სთხოვერ ქალებს პატარა-პატარა გუნდებდა დაუყენენ, რამ უფრო კარგი სანახავე დახედეს ძვირფას სტუმართა. რა ამბავია, რა? გუბერნიის მარწყობი იწყებს მარწყობებს და წარჩინებულთ თავად-აზნაურით კიბეზედ, რათა აქ მიეგებნენ მათს უდიდებულსობას.

მოიარეს და მომხანდენ ისევ შემოხალ კართან. აქ ზოგიერთი ქალი გააუხილეს უმაღლესის სახეობით ხელმოიწივ იმპერატორს ბანდებოდა თვით სხივან მძიმე ფარის კაბაში, თავს ემხა ფას - დაუღებელი ჯილა, ყველზედ ბრიანტის გრებილი, რამდენსამე ძაფად გას - შემოხეული, ბრეკვიდრად საოცარის სხივებითა, გულმკერდი მოფენილი ჰქონდა და ღიღარავანის მარგალიტებითა, ბრიანტებითა და ძვირფასის თელეებით. არამც თუ ყოველი ეს სამკაული ერთად, არამც თვითეული ნივთი ცალკე ფასაუქმელია და ფასადღებულთ, ხელმოიწივ იმპერატორს ბანდებოდა ერთგანის პოლიკს მუწლირითა და მექვიდრე ცესარევისი — ჩერქეზულითა.

გამართა ლეკური, თუმცა გამგებელი ძალიანა სტილიობდნენ დღი წრე ვეკეთებინათ სალუკურად, მაგრამ ხალხის სიმრავლესან ვერა მათხეჩეს რა. წრე პატარა იყო. მათი უდიდებულსობანი მიმხანდნენ ლეკურის სანახავედ. ჩვენი ყმაწილ-კაკობა, მწვენივნივ მართლთა ქართულად, დიდია სათანადო. ლეკური მინცა და მინც ვერ იყო ისეთი, როგორიც სანახევლია, ჩვენ ამას ადგოსის სიფრავეს ვაბრალბეთ. მანცა და მანც ყველაზედ უკეთესი ითამაშე კენია დარია ქვეყანისამ თ. ანდრონიკშვილიან ერთად. ლეკური კარგა ხანს არ გათავებულა და მათი უდიდებულსობანი, ვიდრე გათავებულა ლეკური, იქ ბანდებოდა. გურულის ტანსამოსით მოხდენილად მართლთა კენია ერთი სათავისა ითამაშე მათავარ-მართებლის თხავნით ლეკური და, როგორც ცხადობდა, კვადრმა ვერ შეუფერია ითამაშებ, თორემ მწვენივნივ ლეკური გამოვიდოდა, ლეკურის შემდეგ იმართა ტანცაობა, ხოლო მათი უდიდებულსობანი წარჩინდნენ საცანგებოდ მომხანდებულს ოთახებში ჩაის მისართმევდ. მექვიდრე ცესარევისი კითლი ინება კარგა ხანს ტანცაობა. მინამ მათი უდიდებულსობანი ჩაის მართმევდნენ, ტანცაობა არ გათავებულა.

რავლსა, რად ეძიებან მარწყობებს? თავად-აზნაურობამ რად დაიწყო დენა? ქალების გუნდი რად სწორად და რად იჭირის თავს კარებთან? გავგებულნი მიზნობან და მოზიან და სთხოვერ ქალებს პატარა-პატარა გუნდებდა დაუყენენ, რამ უფრო კარგი სანახავე დახედეს ძვირფას სტუმართა. რა ამბავია, რა? გუბერნიის მარწყობი იწყებს მარწყობებს და წარჩინებულთ თავად-აზნაურით კიბეზედ, რათა აქ მიეგებნენ მათს უდიდებულსობას.

რავლსა, რად ეძიებან მარწყობებს? თავად-აზნაურობამ რად დაიწყო დენა? ქალების გუნდი რად სწორად და რად იჭირის თავს კარებთან? გავგებულნი მიზნობან და მოზიან და სთხოვერ ქალებს პატარა-პატარა გუნდებდა დაუყენენ, რამ უფრო კარგი სანახავე დახედეს ძვირფას სტუმართა. რა ამბავია, რა? გუბერნიის მარწყობი იწყებს მარწყობებს და წარჩინებულთ თავად-აზნაურით კიბეზედ, რათა აქ მიეგებნენ მათს უდიდებულსობას.

ჩაის მარგმელ ისევ ლეკური მოსურვებს. გამოხანდნენ მათი უდიდებულსობანი და კვლავ კითლი ინებეს ლეკურის ყურება. ლეკურის ისევ პირველნი ითამაშებდნენ. თ. ღონადეკა კარსაკოცის თხოვნით სხვათა წირის ითამაშეს ლეკური კნ. ნინა მოლაყვიცისამ და კნ. მარია ქვეყანაძიამ. ორამეტის ოც-და-ხუთის წრისა მთ უდიდებულს გადუხადეს რა უმაღლესი მადლი გუბერნიის მარგმელს, წამხანდნენ სასხლემში. გვირგვინისანი სტუმარნი ბანდებულდნენ ბალში მთელი ორი საათი და ეს ხანგრძლივი ყოფნა მათი დიდ-მოწულეზად მიღებულ იქნა მასპინძელთაგან.

გამოსვლის დროს მთ უდიდებულსობანი მართეს მწვენივნივ ნაქუთები ვერცხლის მაცული თავისი მოწყობილობით და პატარ-პატარა ჩვენებური საქანენი, დახატული დაიარევი მარჯულის ფიგურებისათვის.

მათთა უდიდებულსობათა წამხანდნის შემდეგ ეს ამოდენა ხალხი გაიყინა და ესტუმრა სხვა ოთახებს, საცო მონახდებული იყო ეახშმის მდიდარი სურათით-ხუთის ალბას. სასმელსაქმელნი, ხლი, ვანფეტები და სხვა ამისათვის აუბრეგელი იყო და მწვენივნივ მომხანდებულთ. მამანსკი ულუველი იყო, ვინაც-კი ჰურად და მსურველი ხომ ბევრი იქნებოდა. მოსამხანგრებელს სულ კართულად იყვნენ და უწინდელი, ქართული კაბები ემოსათ ლაყვარლის მადისად, წითელ საჩტულითა და გულის პირით.

დღის სამს სათამაშე ბალიც მთავრებულა არ გათავებულა, თუმცა გვირგვინისანი სტუმარნი წამხანდნენ თუ არა, ბევრი წაიფი-წაიმიოდა.

ახალი ამბავი

* მათთა იმპერატორებით უდიდებულსობათა ტფილისში მომხანდნის გამო აქ ჩამოსულან თურქი ჩამდენი რუსულის განჯეთისა და უკრაინის კორჩესპონდენტი: «Привет!»

ერთ არა დიდგებობა-რა, მეტადე თუ საქმე მივარა უძველესი თქმულებანი, ხელ. თუმცა ჩვენი მათგანე ამბავს, რომ ხელმოიწივთა ფარნავაზმა დაარსაო, მაგრამ ამხანდელ ცეცის შეტანა შეიძლება, რაც უნდა იყოს, ისე უტყუარი ვეპირებება, რომ გერნივე წარმართობის დროს საქართველოში სახელმწიფო და მონარქია არასებობდა. სტარბონი დაწერილია ასწრს ამ სახელმწიფოს წესსა და აგებულებას, — იხილი ოთხ წოდებულ იყოთა და პირველი წოდებანი კიდე ირადაო, პირველს გვერთან შეიქმნა და დიდებულნი... (იხილ „საქართველო“ და ბაქაძისა, გვ. 85). გამოჩენილი ისტორიკოსი ალტაყელი ისინივენი იხირობს აუჯავბულს ყოფა-ცხოვრებას, კულტურას, და ეს გარემოება ხომ უფრო დროად გვარწმუნებს, რომ მამინდელს საქართველოს წესიერი მიზანანი აგებულებდა და სახელმწიფო განწყობილება უნდა ჰქონოდა, მაგრამ შესანიშნავი კიდევ უფრო ისაა, რომ სამსის წილი სტარბონზედ აღრე ქსენოფონტ ისინივეს მოსუწუნებს (მოსახებს, მესხებს), რომელიც მეფე ჰყვანდათ, — ამ ქვეყნის მეფე იმყოფებად ხსი კოშკში, რომელიც მისი

Вит. Вѣстник»-ისა — ბნი პრაკო. ფევი, «Новое Время»-ისა — ბნი კობიტოვი, «Москов. Листокъ»-ისა — ბნი იაკონსონი, «Times»-ისა — ბნი გუბერნიელი კორჩესპონდენტი ბნი დომსონი და „Standart“-ისა — ბნი ბოდლევი.

* ტფილისელს ერთი საზნობრულბელი და ღრას განართობი დღელი კიდევ მომხანდნენ. ტფილისში ჩამოვიდა თურქის ცარკი და თან ჩამოიყვანა 40 მოთამაშე და მწმენი. როგორც ქართველებსაც უკვე ეცოდნებოდა, მითი გადკეთებულ იქნა და ხსი შემობას მავრი, მწვენივნივ ქეთიკორის შენობა აავგეს საშუალოდ ყოველსივე მოწყობილობით. პირველი წარმოადგენა გამიანობა ღლეს, 1 ოქტომბრისა და ითამაშენ მატომბიანა ლეკურს „ჯანათა ნაღიში“. ხელ ორი წარმოადგენა იქნება, დღით და საღამაით.

* ჩვენთვის არა ერთხელ შემოუწვილიათ და ცხლაც არა ერთი ორი შემოგვიჩვიის იმ ქსის უხადრუკობას, რომელიც ცირს გვერდზე აუხევის და არ მოკუნის ქუჩიდან ჩამოსდეს. მთელი ეს ასავალი ქუჩა კარავაბოკროვა, კნობლენაკლებ ბეზრსათუ ამოკარდნილი აქეს ალბაკევა ქვეყანით, ზოგიერთგან კიდევ ნაგავი შეგორავებულა და გაქვევებულა. თუ ამას ზედ დაუმატებთ ამ ქუჩის უსუფულობასა და უწინდელურა და ეს ჯოჯოხეთებია სამწყვდილად, ადგილად წარმოადგენენ ჩვენს მღვარეობასათ. ისე დამე არ გავიღოს თუმცა, რომ კისერი არაიენ მოგვიჩხოს, იმის ვარა, რომ ცირკში მოსაზრებულა და საზოგადოდ გამეღვლითაგან ჩაიდრელ უწინდურების გამო მთელის ამ ქუჩის მავრი მოწყობილია და აღმანიწილი სულს ძლივს ითქვამს. გვირგვინ დროს ამ ქუჩის მიჯკოცის ჩვენმა ქალაქის გამგებობამ ყურადღება და უწამლობა მიუღია.

* ჩვენ გვატყობინებენ, რომ ფოთში გუბარათაქსთ სტამბა, რომელიც უკვე დაუბეჭდათ ერთი ქართული წიგნი, ღლესად დაწერილია.

* * სოფ. ნახაში (სენაკის მაზრა): ნახაშირში აგურ თითხმეტი წყლიწიანია, რაც არსებობს ერთ-კლასიანი სკოლა. ამ დროს განმავლონაში ამ სკოლაში სამი მასწავლებელი გამოიკვალა, 1886 წელს მასწავლებლად დანიშნეს ვლადიმერ გავა (სემინარიელი), რომელიც მასწავლისათანავე ხედავდა მოციკლად თავის საქმეს; იმან შევალბაშინა სკოლის ეზო, გააჯობაშინა მშენებრი ბოსტანი, რომელზედაც უყუდესი, გვინებთ, ხელა არც ერთი სკოლას არა აქვს სენაკის მაზრაში, შემდეგ გააკეთებინა კარგი ქა; მანამდე-ყო ყმაველები ძლიერ იტანჯებოდნენ უწყლოებით. გასულის წლის ნოემბერს ქუთაისის გუბერნიის სკოლების დირექტორმა სკოლა დათავოლირა და 200 მანეთი მისცა ავეჯულობის შესაძენად. ბნამ გავაშუ მიიწინა ერთ-კლასიანი სკოლა ორ-კლასიანად გარდაქმნათ; ამისათვის ის მოეთხოვრა კაპუტის გაკეთებისან კაცებს და ბევრი თანამგრობნიც მოიპოვა, ასე რომ, იმდღა, საგარეოდ მიიწი გუბერნიის ორ-კლასიანი სკოლას. ბნი გავაშუ ამ სექტემბრის 13-ს გარდაქვანილ ოქნა კეთანის საზოგადოების ორ-კლასიანის სასწავლებლის შედამხედველად და იმის მავიერ დანიშნა ბნი ჯანელიძე (სემინარიელი).

* * ღ. ცხანჭადაგან გვეწერს: როგორც მოგვხსენებთ, ცხინვლის ხიდი აღარა მუშაობს; მხოლოდ ფეხსნებნი დაიდან და, როგორც ამბობენ, ესეც ძალიან საშიშია. ყველა ჰკრწობს, რომ ხიდი აუცილებლად საჭიროა, მაგრამ, რას იზამთ, რომ მზარეველი არაინ არის. იმის მავიერ, რომ პირდაპირ ამ ხიდის შეკეთების შესდგომადნენ, ბნამ მზარეველებმა ურჩიეს ხალხს ღრმად პატარა ხიდის გაკეთება ტლანდლის ხიდის ცოტა ქვევად. ამ დროების ხიდზე გაშვდნენ-ამომგდნენ ბაყურუნდა დაღარ: ურწმუნე ორი მავიერ, ცხენზე უკა. ჩვენის აზრით, უკეთესი იქნებოდა წინანდელი ხიდი შეეკეთებინათ; რადგანაც პატარა ხიდების ხელ-ახლად გაკეთება იმდენჯერ

კაზობა დაარსა, რომელსაც მთლად საეკლესიო მთლიან მთავრდებოდა, რომ კათოლიკონი თეთრ-მავრადელი პირი იყო, სულიერი მეთევ. დაიღ, ბაგრატიანთა გვარამხეჩენში სრულიად აღიბინდა და განთავიდა სამხლწიერად, მოწინარეობა და ეს კიდევ შედგებოდა იყო კულტურისა, რომელსაც უცხოელი მწერლები მწაწმოდნ და ჩვენის ახლად გამოჩეკილი ფილოლოგი-კი უარ-ჰყოფს!.. ხოლო ჩვეულება აქედან ერთისა მეთვისა მოჩილებოდა... რამეთუ შედგებოდა მამისა ძე და არა სხვა გავიერ, არცადა თუ გამარჩიებთ არა ეისა მკონებდნენ, ამბობს გავაშუ და ეს ჩვეულება, რასაკერძადაც, ხალხმა შექმნა და არა ბაგრატიანთა გვარმა... საყურადღებოა კიდევ ის, რომ მეთვისის მქვევად-გომობთ გარდაცემა—შემდგომად მამისა ძე და არა სხვა გავიერ—საქართველის ყველა სამეფო გვარში იყო მიღებული. მართალია, ბაგრატიანთა გვარი მეტად გავლიერდა X—XII საუკუნეებს განმავლობაში, მაგრამ ეს გაბიერება განსაკუთრებულ მოეკლენა და სრულბითაც არ ამტკიცებს, რომ მხოლოდ ბაგრატიანების დროს მოწინარეობა იყო სრულის ხელ-

დასკირდებთ, რამდენჯერაც წყალი მოვარდება. რაკი ხარჯსწყევინა, კარგი იქნება, ხარჯმა ტყუილ-უხარად არ ჩაუბროსთ ცხინვალელებს.

* * * გავიერ „Тифлисский Листок“-ი სწერს, რომ ამ დღებში ტფილისელი ჯიბიერები ხელ ცლიერი არ დარჩენილან. მაგალითად, 29-ს სექტემბრისას გორაკის პრისიდეტურ ერთ-ვისმსათვის ჯიბიდან ამოუტყლილი 72 მანეთი, მეორისათვის მოუპარავსთ ევრცლის სათი, მესამეს დაპარავსთ ბრლოანების ბუქელი. გავიერის სიტყვით, ბენი სჩივან თურმე უფლები-სა და სათების დაკარგავს.

* * * აქუტის გავიერებში სწერია, რომ ამ დღებში ტფილისში რამდენიმე უბედურება მომხდარა. 28-ს სექტემბრისას მისილის ქუჩაზე გელს გავტანია 13-ს წლის ყმაწვილი ივანე კოლოსოვი. მეორე ამ გვარიე უბედურება მომხდარა 29-ს: თავი, მესრანსის სახლის მასლობლად ცტლს ქვეშ მოჰყოლია თერძის ნახაპარის სამის წლის ყმაწვილი.

შეგდგომის ვასწორებ: გუშინდელს ჩვენს გავიერში მოგვიხილს საპატიო ვარაუდის სიში შედგომის იყო დასქედლი: ან. ნური გ. ი. არღუთინსკი-დღღაროვი, უნდა იყოს: თავად გ. ი. არღუთინსკი-დღღაროვი.

წერილი რამდამიის მიმართ

ქუთაისში შეეკრიბე ცოტადენი ფული წინამდგარიანთა კარის სამეურნეო სკოლის სასარგებლოდ. უმარჩილესად ვთავთე ვასწავთ დანიშნულბებისა-მებრ და „იერიანი“ გამოაცხადათ კიდევ შემომპირველითა სია:

ნ. ხელთუფლიშვილის ასულმა	1 მან.
ბ. გოლისკის ასულმა	1 „
თომა მთავარიშვილმა	1 „
ს. დათეშიძემ	1 „
ი. ილია	1 მან.
ბ. ნიკრასემ	1 „
ნ. ტატიშვილმა	1 „
ნ. მალაქამ	1 „
პ. კეიკელიძემ	1 „
ანთ. გორგაძემ	1 „
ნ. ჩიჩინიძემ	1 „

მწიფების გამოშავტევი... ვაძლიერება სხვა მიზეზებზედ იყო. დამოკიდებული, თორემ ბაგრატიანები წინადაც იყენენ, მაგრამ რას ეხედეთ?—ჯერ ისე მეშვიდე საუკუნეს დასაწყისად ბაგრატიანების ძალა აჩრდილოდ გარდაცემა, და არაბთა მფლობელობის დროს ბაგრატიანებს მართალია რასის წლის განმავლობაში, ამბობს ღმა მკოდნე ჩვენის ისტორიის ბნი ბაქიძე, საქართველო ისე იყო დაღვლილი, რომ ბაგრატიანებს არ შეეძლოთ მეფეებად წოდებულყენენო, სრულიად ემორჩილებოდნენ სპარსეთსა და ბიზანტიასო... ბოლოს, როცა გარემოებად ხელი შეეწყო, ბაგრატიანთა გვარი ნდნდნდა ვაძლიერდა და მთელი საქართველო დაიპყრა, მაგრამ აქ რა შუაშია მეთვბა, როგორც პრინციბი და დაწყებულბება?

ჩვენი საპოლიტიკო ისტორია გვიჩვენებს, რომ საქართველოში პირველად სათემო მმართველობა იყო (მასახალისობა) და შემდგომი მოჰყავდა მეთვბა. ხანგრძლივმა ისტორიულმა და კულტურულმა ცხოვრებამ შექმნა, თუმცა აქ უცხოელთა ნაღბთა

ერასტი თთუფერიძემ	1 „
ამბ. სულაველიძემ	1 „
ესტ. დამაშვიმ	1 „
გი. სანგაძემ	1 „
მ. სანგაძემ	2 „
ს. კვარციანიძემ	1 „
ს. მარტულაძემ	1 „
ი. გიორგაძემ	1 „
ნიკ. კანდელაკმა	1 „
ანდრო ბენაშვილმა	2 „
ი. შარაბიძემ	1 „
მელ. ცაგარეიშვილმა	1 „
ბ. ლომინაძემ	1 „
დ. კარიჭაშვილმა	1 „
გარსიანაშვილმა	1 „
ნ. მაჭავარიანმა	1 „
ღვენე გამყროლიძემ	1 „
როსტ. ბაგრატიონმა	1 „
ბეს. ლოს—ძემ	1 „
ერ. მ—ა	1 „
ი. მიქელაძემ	1 „
დ. ჩიხიძემ	1 „
ს. სპირ. მაჭავარიანმა	1 „
მის. ჭიჭინაძემ	1 „
ვარლამ ქილიძემ	1 „
სილოვა, ს—ძემ	1 „
ალექსანდრე ნიკორაძემ	1 „

სულ ჯამი 40 მან. სილოვან ზენაძემ

25 ნებენისთვე

უცხოეთი

მამბინია. პროფესორი გვეყენს დაბარდებს დაბეჭდვა მიცელებულის იმპერატორის ფრიდრიხ III „დღიურის“ და ამიღებ ეს პროფესორი უკვე დაბატონებულია. გავიერ „Germania“ ამბობს, რომ „დღიურის“ საქმე თანდათან უფრო დაიბნარდა და გამოცანად გადაქცეოდა. გამოცანა უფრო ის არის, რომ მთავრობამ ის იმეფავა ეს დღიური, ბიზანტიკა თვით დასწერა მოხსენება ამ საქმის გამო და წარუდგინა იმეფარაობა. მეფე ამ მოხსენებაში მეტად ცოტაა საბუთები იმის დასამტკიცებლად, რომ ვითომ „დღიური“ ტყუილია და განგებ მოზრჩებულთა. კონ-

ვალენსადაც დაგლი ჰქონდა. მეფეს გვერდით უღადა ვფარდობა, და თი ორი ძალა, ორი დაწესებულება ის თქმის მუდმივ ერთმანეთს ებრძოდნენ. ვერც ერთს სახელგანას მეფეს ვერ შეზღუდენ, რომ რამდენიმე ფეოდალი არა მყოლოდნენ მოქმედ და მოეკამათე. ეს ბრძოლა წითლის ხოლით არის გაუღებელი მთელს ჩვენს ისტორიაში და სწორედ ამ გავრემობით იხსენება, რომ საქართველოს მეფობა არასოდეს არ მისულა იმ საზღვრამდე, სდაც სწერია—„სახლმწიფო მეფე იმარა!“ მეფობას თვის უქერად ფეოდალბა და ფეოდალობას მეფობა—თი ფორმულად და დღეა-აზრით საქართველის სახლმწიფოების! ნანდელი მონარქია ბაგრატიანთა გვარის საქმეო, განაღებება და სახლმწიფოება მართკ X—XII საუკ. მოგვეპოვეზო... ჩაუფერდით ამ სიტყვების პერტას: შერარებები და პატკარაობა მეტს სარაფები ამბობენ... არა ბატონებო, ბაგრატიანთა გვარამე საქართველოს მონარქიაც ჰქონდა და სწავლა-განათლებაც. მართლსა და სწავლბა კუშმარტების პირებით, რომ X—XII საუკ. საქართველო პოლიტიკურად და განათლებით უმაღლეს წერტილამდ მივიღო, მაგრამ აქ მარ-

სერვატორები ძალიან შეეფიქრანე-ბულნი არაინ უფრო იმ ამბით, რომ გვეყენი კონსერვატორია და ასეთს საქმეში-ყო გავიერ. კონსერვატორები ის ერთი გავიერია ამბობს, რომ გვეყენა, რაკე მაც საქმეში გავიერია, თვითონვე გამოიკლო თავი ჩვენის რაციხედამო. მეორე ამბობს, რომ გვეყენი შუა-გულის დასის მომხრეა და ბისმარკის მოწინააღმდეგეებმა გავიერეს ცისერეო. მესამე ამბობს, რომ მიზნეი ვერ გვიბოვინა, რამ აიძულა გვეყენი ასე მოქცეულიყო, თუმცა კარვად ვიცით, რომ პროფესორი ინგლისელებს ღლი მეგობარია და მომხრე თვისუფალის აღბე მიცემისა და ეპკრობისა.

საფრანგების გავიერ „Temps“-ი ამბობს, რომ გვეყენი ხელა ჰამბურგშია და იქ ჩეყენბა ჩამოპრთვის რამედნეჯერმო. ამბობენ, რომ გვეყენს უფუტამს, ვითომ მიცელებულბა იმპერატორმა ვითამდ და მებეჭდა იმისი დღიური მისის გარდაცელებების შემდგომ, როცა სამი თთვე გავიდალა. ხელნაწიურის ამბავი იცოდა მხოლოდ „Rundschau“-ს უფროსმა რედატორმა როდენბერგმა, სტამბის პატრონმა იჩენებრგმა და მერჯმა ასით ამწეობა, რომელიც მართკ ააწყო ის „დღიური“.

ინგლისი. ინგლისელებსაცა ჰყენით თათიანი მოლტე, ეს კაცია ლორდ ფოლსლი, რომელიც ამასთანავე ღლი მოეყარულია მწერლობისა და ლიტერატორობისა. ფოლსლი კალამს არ ავღებს ხელდაც და კარვადაცა სწერს, რასაცა სწერს. იმისი მოთხარბები და რამანები ძალიან აღვიდა და სასიამოვნო საკითხავებია. სამხედრო შინაარსის წერილები ხომ არამც თუ ინგლისში, არამედ ინგლისის გარეშეც ღდს ყურადღების მიქცევენ ხალმე და მწირად ითარგმნება უცხო ენებზედ. ფოლსლი დალიან განათლებული კაცია, ბუნებით ნიჭიერი და ამასთანავე ღლიდ უყვარს თავისი ხელობა—სამხედრო ინგლისელების სახელობის, როგორც მწერალს, ბევრი ღლი ღარსება აქვს, მაგრამ თან ღლი ნაკლულყენებანი-

ტო სამეფო გავიერ და მესხეთი არავფრს შუაში იყენენ, — უმეტეს ნაწილად მთელის ერის გენიარობამ შექმნა სახელმწიფოების ძლიერება და უკუტეობა... რადგანაც, ბნი მონიანაშვილის თქმით, ბაგრატიანებმა შექმნეს ნანდელი მონარქია, ამიტომაც ჩვენნი მოკამათე ერცულად ბაასის ამ გვარის შთამომავლობაზედ. მე ვამბობდ და ესლც იმ აზრზედ ვსდგავარ, რომ ბაგრატიანის გასამხელებელი ემბრლები იყენენ. ამას ამტკიცებენ სომხეთის მეთვარეილუკ ენდლჯანი და ბიზანტიის მეფე კონსტანტინე პარფორიენტიც, ბნი მონიანაშვილი ისტორიულს მოჰყობებს უარ-ჰყოფს და თავის აზრს ამყარებს „აბად-უღად ვადასკულად“ ზედ... ვერ ამბობს, ამ დინასტიის შთამომავლობა საბაკაუა, სამეფალს თათების წარმოგვიდებენ არც სომხეთისა და არც საქართველოს მატკანენოა, „ბაგრატიანები ვინც იყენენ, შთამომავლობით ჩვენების სულ ერთიაო“, „არ ვიცით დარწმუნებით, ბაგრატიანები ებრებლები, სომხები თუ გასომხებული ებრებლები იყენენო...“ ეს ეფილდუფი კარგე, მაგრამ შედგებამდნის მიხლა-მისხლბა ბაგრატიანთა შთამომავლობის მკოდნე ვადაკრით დასაყენის: „ჩვენი ბაგრატიანები უფ-

ცა სპირს. სამხედრო ხელობის ცოდნა თვითონ შეისწავლა ყმაწვილობის დამე. საქმი ღლიდ გამოიკლდა ვერაკიში და სწორბის დროს. აფრიკის და სწორბამ შესინა ვოლსლეის ღლი დასხელი მხედართ-მთავარისა და ნიკეიის სახალარასა. ამიტომ აქეს ღლიდ ვფსი და ღარსება იმის სამხედრო შინაარსის ნაწერებს. მაგრამ რაკი ძლიერ უყვარს და მოსწონს ფილსლეის სამხედრო ხელობა და ჰკონია, რომ მხოლოდ ამ საქმეში გამოჩნდნა ხოლმე ადამიანის ღლი-სულიერობა, ღლი-ბუნებრიანობა, გენიოსობა, ამიტომ როცა სამხედრო საქმეზედ სწერს, ან სამხედრო ისტორიას ავღენს, მეტად ღლიდ აღბეცება ვლყეა და ამის გამო მიკრძმით იცის სჯა. ფოლსლეის ირლანდელობა არ დაუყარვა არც წინად ინგლისურმა აღზრდა-განათლებამ, არც სამხანურმა და არც ინგლისის მთავრობის კაცთა შორის ღიდანას ყოფამს, თთიად ფესხმდ წმინდ ეკლესია, უფვად დაჯილდებულბა მღდლარის ფანჯანით, ღლიდ ამჟოლი ასაკოლი-სა, აღტაცებულბ, განუსახლებლად ერთგული სახლმწიფოისი. მაგრამ თნი ფოლსლეის არ უყვარს მეთვარეობის ღლიცა ღლინა, განუთხოხველი მორჩილობა და ბატონ-მფური უმკროს-უფროსობა. ფოლსლეის ღლაპარაკ-საკ-ე გეტობა ხოლმე ესე ყოველივე. დაპარაკში უფრო მევერმეტყველია, ვიღვე ვაჭურთენილი მხედრობისა, ვიღვე ვაჭურთენილი მხედრობისა, ვიღვე ვაჭურთენილი მხედრობისა და პატრონობისა. ასეთი ზნე და ხასიათი ფრად კარგეა ბე-ლეტრისტიკისათვის, ხოლო ისტორიკოსისა და კრატკოსისათვის ძალიან მანებელია. იმის აღტაცებულბა ღლაპარაკს ხშირად ეკვირვება და არას უყვარებენ. მაგრამ ნიჭიერი კაცი მანეც ბერესა მხიბლავს თათების ნიჭით, ინგლისელებს ხომ თავი მოსწონთ ფოლსლეის სახელობის. ფოლსლეი ამასთანავე ღლიდ მშრომელი კაცია და ბევრსაცა სწერს. ერთხელ აშან-

რო გაქართველებული სომხები არაინ, თუ მართლად გენეპსისოა... რეჭრამ ბაგრატიანთა უმეველად სომხების ბაგრატიანთა გვარის ნათესავი იყო-ო... წამოვი ამის შემდეგ და სხვას დაუწევს საუყვებლს: ჩემი აზრი „გვაუკულდებოთ, რაც ამ მითქვამს, ის მომამწეო...“

ბოლშეს ვისლით, რომ საგანს აფუსციეთ, მაგრამ ჩვენნი ბრალი არ არის. ბნამა პ. მირიანაშვილმა გამოიგონა რალაცა უცნაური მესხეთი კილოდა, რასაკერძეოდ, ვერ გვიჩვენოდა—რა არის ეს კილო, რაშია იმისი თვისება და ბუნება, რომელი თხზულება დაწერილი ამ კილოთი და სს. საქირო იყო საფილოლოგო და სალიო ტერატურა საბუთები, მესხეთის კილოს გამოგონებულბა-კი აიღო და მარტო იმითი დასაბუთა თათვის გამოგონება, რომ მესხეთი აშა-და-ამ დროს საქართველოს ყველა თმზედ განათლებული იყო, იქ დაბადდნენ ჩვენნი გამოჩენილი მთავრებულნი და მწერალნი და თათებშიც კილოც შექმნებოდა... ეს იყო მიზნეი, რომ ჩვენც ბნი მონიანაშვილისთან მაგალიტის მესხურს კილოზედ არა ესტეკითრო და იმის სხვა-და-სხვა ისტორიულს მოსახრებს შეეყენით.

ტეზთან ომი ჰქონდა და მერე ზუ-
ლუყთან დასაყრდენად წვიდა. ეი-
ღი ზულუყების ქვეყანაში წავიდა და,
იმდენი დრო იზოვა, რომ დიდი რაზმნი
დაეწერა ორ ტომად. ავგისტომი და-
ჰკვეთა დიდი წერილი ყურადღი
„სამხედრო მამაკობაზე“ და სექტემ-
ბერში კიდევ მეორე წერილი გამო-
ვიდა: „გამაზნეილი მხელარა-მთა-
ვარი მილის ქვეყნისანი ძველად
და ახლა.“ ამ წერილი ევლსივი
მხოლოდ ხუთს კაცს ეცხახს სამხედრო
გენიოსს: ნაპოლონს, ცუხარს, ბლი-
უხერს, მაღლობარს და ლილ. მოლო-
ტე ევრაზიულ მოსწონს ევლსივის.
მიხეზი ამისა ის არის, რომ ორივენი
ერთ ნაირს ხასიათისანი არიან თითქ-
მის. გმირი სილოვისანი და ხელნაწი
ბეგრნი ძრეული ჰქავს გმირს ტელ-
ელ-ქებრიისას და ამიტომ არ თან-
უგრძობენ ერთმანეთს. ერთსა და
მეორესაც ერთიველ დაჰყვანს სხელმწი-
ფო ირტერსებნი მიანიხთ. სა-
ხელმწიფო ირტერსებისთვის მხად
არაინ ყოველივე გასწირონ, თავი-
ნი სახელიცა და თავიანი ილიბეზი-
ცითრთა და მეორეც ამაყნი არიან და
გულ-ზავენი, უბედობა არ უყვარს,
პირ-მოკუთმული არიან, სხვა-გა-
მენდინი, აუტარებელი ცხოველბა-
ში, მაგრამ დიდად სასარგებლო-
ნი სამშობლოსთვის. ახლა ერთსა
და იმედვ რომში სტეპოგრებნი ორი-
ვენი და ეს ღამ იმას მნიშნავს, რომ
ერთმანეთს მოვიტყინენ და მოუზრუნენ
უნდა იყვნენ. ამიტომ არაბი-ფიშის
მძლეველს არ უყვარს თრანდების მძლე-
ველი და გენიოსი არ ეძინის, ევლსი-
ვი ამბობს, რომ მოლტე მხედრობის
მოთავარი და სარდალი-კი არ არის,
სტრატეგია—მატემატიკოსი, კარგად
მოიხსარებს დიდს ვაჭრების მიმოქე-
ციას, მაგრამ აღუთოვანებულნი სპას-
ლორი არ არის, ისეთი სპასლორი,
რომ თავისი მოხერხებთი აღუტყინოს
მოთავარის ვაჭარ, რომელიც მიპყრის
მტრის წინააღმდეგობა. მოლტეს წუ-
ნი ის არის, რომ არას ღრის არ
უბრძოლნია ისეთის მტრის წინააღ-
მდეგ, რომელსაც ვაჭარ მეტი სილო-
დეს და მეორეც ისა, რომ არას ღრის
არ გამოუტყინოს სიმჭირე დამარცხებო-
სა. დიდი გმირობა კაცს მხოლოდ
მაშინ გამოუჩენია, როცა ვაჭარებმა
დასდგომია. მოლტეს ისეთი სოც-
რება არსად არ მოუხდენია, როცა
ერთი მუცა გულადისა და მამაკის
ხახონისა სძლევეს მთელს ლაშქარსა.
(„С.-Пет. Вѣд.“)

წერილი ამბებო

„Independance Belge“ ს ლონ-
დონიდან მოვიდა ცნობა დოქტორ მე-
კენის წიგნის გამო, რომელიც განსწავ-
რულ ამპრატორ ფრანკის პი-III-სადმი-
ფრანკის შეესება. წიგნის პირველი
მოსთხრობილია დაწერილებით, თუ იმე-
რატორის ავტორიობის როგორც შეკე-
დებისა და შედეგის, რაც შეესება მია-
წევს. ავტორიობის აღწერისთვის ავტო-
რიალი ავტორი ყოველ დღეა ცხოვ-
რება დადებული ავტორიობის. მეორე
არწილი შეესება სოლიდა იმპერატო-
რისა, რომელიც ახლა თვის, რომ მე-
კენის ავტორიობის მხარეზე, ამისა
წესა და რაზე წამლობის რომ შეესება
გემინიის ქვეშეს და ხელა არ შეუ-
დათო. მესამე წიგნი ამოთვლილია

სტატისტიკური ცნობები ამის დას-
მტყველებდ, თუ ენსერტის ოპერაცი-
რას სასარგებლო და მსურველია. დასსურველ,
ინგლისელი კეისი ამტყველებს, რომ კუ-
განსწავლელს ამპრატორს გერგარდტს
გაუჩინოს.

სამედიცინო სავითარისო სა-
ლიტერატურა კონგრესი დანიშნულია
პარიში მსოფლიო სამედიცინის დროს
1889 წ., სოლო შემდეგ კიდევ შესდგა-
ნა ოსონში 1890 წ.

ცნობილია საფრანგეთის რომ-
ნისტის ოქტეფ ეფელიე, რვა თვისი სა-
უკვრელი 24 წლის ვაჟი სილია დაჭრე-
რა, გარდასტავი თუნი სალიტერატურ-
ის რომის თავი დაწესებს. ამ გარდაჭე-
ტულებს გამო ეფელიე უკვე დასრულებ-
პირბადა საფრანგეთის თეატრ (Gymna-
სია-სიანი, რომელსაც ეფელიე ასახე-
ბებს უნდა წარმოადგინოს. შვიდი თუ-
თურმე ეფელიე სუკრეტარი და სალიტერ-
ატურთა თანამეგე.

ახლა რომისონ გრეუი. ამის
წინადა ბრევილში მოვიდა ერთის სა-
მსრეთ ოპერის უდასნო კემპოდადგან,
ოთხიდან, წიგნილი განაბრის გრინი-
სა. ეს გრინი უკრს 1858 წელსაც და-
ღუპული ევლსივი „Confederati-
ონი-თურთ. წერილს რისგან 1887
წ. ამის და ერთის მუეკუს მარ არის
ტანახალი. წერილი სწორად, რომ მისანი
დაღუპული გრინი გრინი და ორი
დაღუპული გრინი სიფის და ოცის
დაღის უზრუნველს უმდეგ ითან
კემპოდადგე მოაღწივით. არც ერთი სხ-
ვა, ადამიანის საფრანკი არს სხნად.

— ამ რამდენიმე დღის წინადა ზო-
გერთს ლონდონის გაცემოში შემდეგი
გულ-განსებირი განსწავლა დაბოჭდა თუ-
რმე: „მეკენის წიგნის ვარ, ღამისა ჰადა,
სოლო მშობლები ცუდად შეხერხებან,
პურს არ მაქმევენ და რადგან ასე იდე-
ლის ვამბებს არ შემიძლია, ვსთხოვ კე-
თაღს ღამისაგანს შემიძლია მთავის
თან“. განსწავლბის ქვეშ ვერა თურმე
სსოლიად, რომ რეაქციანთა ფეს-მისე-
და ნაწილ გოგო მოვიდა, ეს განსწავ-
ლა დასწავლბან და გრემოლებთი გვერდ-
რებოდა დამაბეჭდელი. ამ ჰადას უკე-
დურობას თანხერხობას გამოუხსდა თუ-
რმე 700-მდე კაცის. ასტყდა ერთი ცი-
ლობა, მაგრამ ბოლოს დელოდად ვე-
ტორიანისთვის მიუფო სსახლას ჰადად
დი გრინისა განამრევა და ამის წიგნი-
სა. რამდენიმე დღის შემდეგ ეს ჰადა,
მეკენიურად ჩანგედი და მთავრული მს-
ხურითურთ, მისულა რეაქციანთა და მ-
დლობა ვადრუდად უფსოდა განსწავ-
ლის დაბეჭდვისათვის.

— ლეამხელს ევოპერს თანხანობა
გამოუგხსნება მსტრისთვის, რომ

ნებას მოგვეთ სოლორის შსამი ამი-
ტრობა; ამ მსხვერპლისათვის იგი სსო-
ლორის, რომ ნება მოაქციოთ პარიში-
მუთად მოვიდა და ერთის თათვის გან-
მკლავობა უნდა ვაბრავოდა ევლსივი
ცოლოდად და კედი-მათურთ ავრანსე-
შსამი თითონ მსტრისა მადრეს; ვი-
ნებობა მოვაქმდიო, სოლორის ქვეშეს
მაქმდა; თუ მთავრი, ას ვადრესი,
უნდა ვადრე უნდა წამოვიყვანო ლეობას;
სოლო თუ შსამი ბოლო მამად, სე-
მი ოჯახი უსრუნველ უნდა ჰქონ ცხო-
რების მსრეობა.

— ერთს სასწავლო-გარეთის გაცემის
ამბოვრება ბრძანება გამოუგებისანი ამის
თავბადა, თუ როგორ უნდა მოაქმენს
თუკეები და ავანტეზი ვესტრისა გრე-
ჭერეკონს სტუდენტობის დროს. ეს
ბრძანება 1624 წელს არის დაწერილი
და შემდეგ მუხლებია ჩამოთვლილი: 1)
სტუდენტ უნდა მთავრს დასტყვეული
მთავრს ტანხანობისა და მთავრს წლებ-
ში, არს სასწავლო და არავითარმე სა-
ფრანკო სიტყვად არ უნდა უთხროს მისს
უნდა ვადრეს; 2) სტუდენტ უნდა ვადრ-
მისს სესამ არ უნდა ატრუნველდეს
და ფესიანი არ განბოტოს; 3) უკე-
დულებს სასწავლო არ უნდა დაელოდოს
როცა დაჭრეს რსმე, ტუქეში და უკე-
დუბი სოლოდად შეამჩნად; 4) სტუბი თუ-
ფესი უნდა არ დაწესდეს; 5) უკე-
დუბი არ იხდოს და სოლორსად ცხოვრი-
არ შეახდოს; 6) მომეტებული არ და-
დლოს, ასე რომ სოლორადგან არ ვად-
მოვარდეს და სასწავლო მისულისა ილა-
კი და ჰანგი ჰქონდეს მანერ.

— ბიავს გუდარს და გავიგეო,
ანერ არის პირველი მუხენიერი და ღ-
ამისა ჰადა მთავრს ჰქვენის ძირსად. ეს
ამბავი მოვიდა საფრანკს, საფრანკს წი-
ნად მუხენიერ ჰადად ვიბრი თუ ვამბ-
თული. „გუდარდესა“ დამის ჰადად მთ-
ხენიერი 18 წლის პირის სოლორ, კალო-
ნელი; მეორე უკე-დუბი მოვიდა 16 წლის
ანკედა დლორის, ოსთარნელს; მეს-
მე—კე-დუბი დამის ჰადად მარი სტუდენტს,
24 წლისა. კენს, რად თვის უნდა,
კოლობას ვეს მუხენიერ ჰადად თავი
მოაქმოს, რადგან ერთი ატორი ჰადა
კიდევ მოქმენიერი უკე-დუბიერს ჰადად.
პირბადა-გი უნდა პირბადად დატომის
ინგლისის და ვესტრის-გა: პირბადად
ჰადად მსოლიად ერთ-დერის მიუღას
ვილოდა საღამსხასათვის და ასეც მერე.

დეკემბო

29 სექტემბერი

ამბიბრუზი. დლოლი სბერ-
მენთისა, მისი უმლოცობა ალექსან-
დრა იონების აქოსი და დიდი მთ-
ვარი დიბიტრი პოსტანტინის ძე
წა-
ღუნენ გუშინ საღამოს ოდესსა.

კონსტანტა, ავსტრიისა და იტლიის
სახლავრზე. იმპერატორი ევლსივი
მოვიდა აქ გუშინ საღამოს. იმპერ-
ატორს მიეგებენ იტლიელი ოფი-
ცრები, რომლებიც მეფე ჰემბერტს
ვაჭვანან. აქედან, კოტა ხნის შემ-
დეგ, იმპერატორი წივიდ რომს.

რომი. დღეს აქ ჩამოვიდა იმპერ-
ატორი გერმანიისა.

საპლენდარო ცნობანი
ქრისტეს აქედ ჩამე (1888) წელიწადი.
ქრისტეს შემდეგ 7396.
მედი ინიტეტიონი მე-14,
ამისი კორინთისა—გამე—4507-
ლა.
ანაწერ 1408 წ. და ოპეგის 1940 წ.
ანაწერ ინიტეტიონი მე-4.
ამისი კორინთისა—მე—44
წელიწადი. დამე 184 წ. და ოპეგის
2376 წ.

1888 წლის ზედ-წავლება—25.

ღე ნომ-სოვე 31 დლი არს

1 დღე მბათი, საფრანკო წ. დღისი.
მზობლისა. ამ დღეს დღ-მადი ხალხი ი-
რგება მცენას, 20 ვერსულ სოლორ-
ცან. კათოლიკე ეგვიპისა. სოქს, ოორ-
მეთა მოწუება ქრისტესა, 1306 წ. ვი-
რცევი თვისა სავარისა, 1306 წ. ვი-
სა.—დაარსდა ტულისის სასულიერო
სემინარია, 1874 წ.—უმაღლესად ნე-
ბართვა გამოვიდა, რომ ეწინაძინში
დაარსდეს სასულიერო აკადემია, 1874
წ.—ჰემპირტი ზე დღე 11—46. ტუ-
ლისში შუე ამოდის 6—10, ჩადის 5—22.
მთავრ 8 დღისა.

2 დღე გვირა. წამება ავგეთის ო-
გადოდა ევლსივი და კონსტანტინის, 730 წ.
მთავრ ჰადად მსხენი მოწუებას
მისა-სტარს, ევლსივი ახლო. კათო. მთავრ
ველია ანგელოზა, სოქს. კორინთის ნე-
ბა მტყუნი. მსულ. მე-9 ორცევი თვის
სავარისა, 1306 წ. ვი-სა.—ჰემპირტი
ზე დღე 11—46. ტულისში შუე ამოდის
6—38, ჩადის 5—20. მთავრ 9 დღისა.

3 დღე ორმბათი. წამება დიონი-
სიისა და იოანისა. კათო. ავროლისა, სო-
ქს. მე-3 ზე. ზოგისა და მოქი. ირისი.
მსულ. მე-10 ორცევი თვის სავარისა,
1306 წ. ვი-სა.—ჰემპირტი ზე დღე 11—46.
ტულისში შუე ამოდის 6—12, ჩადის
5—18. მთავრ 6 დღისა.

ბაბოლსად მტვი ოსო ბანი

Table with 2 columns: Item name and Price. Includes items like '1 სექტემბერი', '2 თვისი წიგნი', etc.

განცხადებანი

ეკიმი რეიხი კვლევი მიიღეს
თავლით ავადმყოფთა.
გრობადელოვის ქუჩა, სახლი ხარაზო-
ვისა, № 3, ყოველ დღე, დღის ცხრა
საათიდან არ საათამდე. 3—2

საკომერციო კურსები

Table with 2 columns: Item name and Price. Includes items like 'ქალაქისა და ავამბიანთისი', 'წავაწიდა მეზიად', etc.

წიგნი-საწიგნი
(Дворцовая ул., Караванъ Са-
рай Земельн. Банка, № 109, 110)
სილოდა ყოველ გვირა წიგნები,
რაც დღესდღეობა დაბეჭდოა ქართულს
ენაზე და ვასსილიდ კიდევ მოიბ-
რევა, და ვარდა ამისა ახლოდ შედენი,
რო წიგნები:

Table with 2 columns: Item name and Price. Includes items like 'ქართული გრამატიკა', 'მან. კან', 'გენიდა არ', etc.